

התעוררות לתשובה בעקבות המצב הקשה השורר בארץ הקודש

השתלשלות ירידת אחי יוסף למצרים והתעוררותם לתשובה

בפרשת וישב רואים אנו את התחלת המחלוקת בין יוסף לאחיו. ואת סיבתה כבר גילו לנו חז"ל (עיי' בראשית רבה פפ"ד, ח'. ומסכת שבת י, ב) בשביל כתונת פסים שעשה יעקב ליוסף גלו אבותינו למצרים.

לאחר מכן, יוסף נמכר לעבד ומשם עלה לגדולות. באותו הזמן בא רעב לעולם וכולם באים מצרימה לשבור אוכל. אומר יעקב לבניו "למה תתראו" אל תראו עצמכם שאינכם חסרים מאומה (ע"י תענית י, ב), אלא רדו למצרים כמו כולם לשבור אוכל. ברדתם נכנסים הם בעשרה שערים שמא ימצאו את יוסף אחיהם (ע"י בראשית רבה פצ"א, ו), ובבואם לשבור אוכל יוסף מכירם והם אינם מכירים אותו, והוא מדבר אתם קשות "מרגלים אתם לראות את ערות הארץ באתם". הם עושים חשבון נפש מדוע באה עלינו הרעה הזאת? ומגיעים למסקנה שכל זה בגלל מכירת יוסף שנאמר "אבל אשמים אנחנו על אחינו אשר ראינו צרת נפשו בהתחננו אלינו ולא שמענו על כן באה אלינו הצרה הזאת".

החובה לעשות חשבון נפש

רואים אנו ממעשיהם שכאשר באה על האדם צרה או אסון יש לעשות חשבון נפש מדוע דבר זה בא עלינו וכן כותב הרמב"ם הלכות תענית פ"א הלכה א': מצות עשה מן התורה לזעוק ולהריע בחוצרות על כל צרה שתבא על הצבור שנאמר "על הצר הצורר אתכם והרעותם בחוצרות", כלומר כל דבר שייצר לכם... זעקו והריעו. ודבר זה מדרכי התשובה הוא שבזמן שתבוא צרה ויזעקו עליה ויריעו, ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להם, ככתוב עונותיכם הטו וגו'. וזה הוא שיגרום להם להסיר הצרה מעליהם. אבל אם לא יזעקו ולא יריעו אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם אירע לנו וצרה זו נקרא נקרית, הרי זו דרך אכזרי, וגורמת להם להדבק במעשיהם הרעים, ותוסיף הצרה צרות אחרות, הוא שכתוב בתורה "והלכתם עמי בקרי, והלכתי עמכם בחמת קרי" כלומר אביא עליכם צרה כדי שתשובו. רואים אנו שכאשר באים צרות, עלינו לעשות חשבון נפש. מדוע דבר זה בא עלינו?

אין איש שם על לב

אנו נמצאים בתקופה קשה מאוד, מדת הדין מתוחה עלינו ועל כל העולם כולו. לפני שנתיים קבלנו מכה קשה "קורונה" ולא התעוררנו מדוע באה עלינו מכה זו, והיו תירוצים רבים, וירוס משתולל, נדבקנו מכל מיני דברים בעולם, אך אף אחד לא הפנים לומר, שמכה זו מחייבת אותנו לחשוב מה עלינו לתקן. כי הרי מכה או עונש אינם מטרה אלא אמצעי להביא את האדם למחשבה מה עליו לתקן. המשכנו בחיי שיגרה. עולם כמנהגו נוהג.

ועתה נחתה עלינו מכה קשה ואכזרית. דם ישראל נשפך כמים. לא חמלו על עוללים וזקנים. התעללו בנו ודם ישראל נשפך כמים בחוצות. רבים נשארו ללא קורת גג ומאות נלקחו בשבי ביד אויבים אכזרים המענים אותם שאין אפשרות אפילו לדמיין מה עובר עליהם.

ואנו שומעים עדיין קולות טפשיים לא הגיוניים, היה כאן כשל צבאי, יש להעמיד את האשמים לדין, יש להקים ועדת חקירה ממלכתית בלתי תלויה לחקור את הכשלים שקדמו לטבח הנורא וכו'. ועדיין אף אחד לא שם לב להכריז שזה ידו של בורא עולם התובע מאתנו לתקן את מעשינו. ואם לא הפנמנו עד עתה אחר הקרונה, קבלנו מכה קשה יותר. אולי הפעם נבין ונתקן את מעשינו.

ואהבת לרעך כמוך זה היסוד

הגמ' במסכת שבת מספרת על גוי שבא להתגייר על רגל אחת. ז"א גיור מידי, להעביר כרטיס ולקבל את התואר יהודי. ניגש לשמאי, דחפו באמת הבנין. דחה אותו ללא שום הרהורים. זאת אומרת, אינך ראוי בצורה שכזאת לקבל את התואר יהודי. הלך אותו גוי להלל, ששימש כנשיא ישראל בהלכה, שבכל מקום הלכה כמותו. ולפלא גדול הוראתו של הלל היתה "מה ששנוי עליך אל תעשה לחבריך" והיתר לך וגמור במשך הזמן. נשאל את עצמינו, וכי יתכן שכל העיקר ביהדות הינו זה? היכן שבת, כשרות, טהרה, יו"ט, כפור, ר"ה וכו'? אך מה לנו להרהר אחר נשיא ישראל שהלכה כמותו?! הבה ננסה להעמיק ולהבין את הוראתו זו של הלל.

משל לאדם שרוצה לבנות בית, וניגש למהנדס בנין שידריך אותו מה עליו לעשות. תחילה המנדס בודק את השטח, ומצווה עליו לחפור בורות ולצקת שם בטון שעליו יעמוד הבית, שאלולי כן הבנין יקרוס. ומדברי הלל אנחנו למדים, כי בן אדם לחבירו אלו היסודות.

אם כן, בשעות קשות אלו שאנו נמצאים ורואים שהכל קורס ודאי שהמסקנה המתבקשת מאליה היא שכל היסודות, הוי אומר "בין אדם לחברו" מעורערים, ולכן באה עלינו הרעה הזאת. אין אבינו, מלכנו, אוהבינו, רוצה ברעתנו אלא הוא מאותת לנו לתקן את יסוד קיומנו, שנחפש את מה שמאחד בינינו ונתרחק מן המחלוקת שהורסת כל חלקה טובה בעם ישראל. כדברי חז"ל כמה קשה המחלוקת שבי"ד של מעלה אין קונסים אלא מבין עשרים שנה ובי"ד של מטה מבין י"ג שנים, ובמחלוקת של קרח תינוקות בן יומן נשרפו ונבלעו (במדבר ט"ז, כ"ז, ע"ש בפירוש רש"י).

יש לנו איתות חזק מאוד משמים ואל לנו להתלות בהבלי שוא. אין שום הגיון במה שקרה וקורה. יש רק הסבר אחד ויחיד, ידו של בורא עולם, הקב"ה, המחייבת אותנו להתנהג שלא כמו שאר אומות העולם. אנחנו בניו של מלך מלכי המלכים ועלינו להתנהג אחרת. וח"ו לא לחפש אשמים ומחדלים. אין שום הגיון לחשוב בצורה מעוותת שכזו. נחפשה דרכנו ונחקורה ונשובה עד ה'.

ונזכה בקרוב לגאולה שלימה ולביאת משיח צדקנו ולבנין בית מקדשנו במהרה בימינו

א.ב.י.ר.

הרב יוסף ב"ר דוד בדיחי